

korte mededelingen

Blauwe Reiger als gast in keuken

In het wat verwaarloosde en rommelige park 'Frankendael' in het hart van de Amsterdamse wijk Watergraafmeer is sinds de jaren twintig een befaamde blauwe-reigerkolonie gevestigd. Er zijn kleine dependances in het Oosterpark en zelfs in Artis. In de straten rondom 'Frankendael'

Ongevraagde gast in de keuken.
Foto: Didi van Suchtelen-van Hall.

ziet men vaak Blauwe Reigers urenlang bij een voordeur posten, wachtend op een vissekop of andere maaltijdresteren. De meest gedomesticeerde komen ook ongegeneerd in de keuken kijken wat de pot schaft zoals op deze foto duidelijk blijkt.

■ Guido van Suchtelen, Pascalstraat 6, 1098 PB Amsterdam-Oost.

IJsvogel als cultuurvogel (2)

Op 30 oktober 1992 slaat een IJsvogel zijn buit in een sloot die op dat moment wordt 'geschoond' door een shovel in de omgeving van Abcoude. Het rumoer van draaiende motoren en recreanten met blaffende honden op circa tien meter afstand weerhoudt de vogel niet de gedesorienteerde en naar lucht happende kleine visjes voor de neus (snavel) van de meeuwen en de Blauwe Reigers weg te roven (Het Vogeljaar 40 (6): 264-1992).

Op 22 september 1994 in die zelfde sloot langs de oude houtwal bij Abcoude; vrijwel de zelfde situatie; de sloot is echter de vorige dag geschoond en het is ruim een maand vroeger. Doch ook nu is een doortrekkende IJsvogel aanwezig om van de situatie te profiteren.

Ten slotte een waarneming die laat zien dat doortrekken niet zonder gevaar is:

Op zaterdagmiddag 10 september 1994 bevind ik mij op de vrij drukke twee maal driebaans A9 onder Amsterdam. Vanachter het stuur zie ik en-

kele tientallen meters voor mij de bekende blauw-fluorescerende stuit op bumperhoogte de eerste drie banen oversteken; dan met een sierlijk boogje de vangrails van de middenberm nemend en dan vóór het aanstormende verkeer de volgende drie banen laag en snel overstekend. Vier banen gingen zichtbaar met goed gevolg; over de laatste twee banen kan ik helaas geen uitsluitsel geven...

■ Andry Streefland, Wethouder Insingerstraat 11, 1107 XA Amsterdam-Zuidoost, 020 - 6 979 730.

WC-eend

Na drie weken afwezigheid kwamen wij op 10 april 1994 weer thuis. Gewoontegetrouw gingen wij naar het toilet, die iets achter ons huis ligt. Wie schetst onze verbazing toen wij in de wc-pot een Wilde Eend aantreffen! De vogel bleek te broeden op acht eieren. Gelukkig verleenden de burens hun medewerking door ons toe te staan de daarop volgende twee weken van hun toilet gebruik te maken, zodat wij de vogel niet hoefden te verstoren. Na ongeveer dertien dagen kwamen de eieren uit en verliet de moederend met zeven jongen ons kleinste kamertje. Eén ei bleek helaas in de afvoer te zijn gerold.

Heeft iemand anders ook wel eens zo iets meegemaakt met Wilde Eenden of andere vogels? Zo ja, dan zoudt u ons een groot plezier doen ons daar eens over te schrijven.

■ Echtbaar J.J. Bakhuizen, Lawickse Allee 18 a, 6701 AN Wageningen.

Vierde MEDMARAVIS-symposium, Tunesië 11-16 april 1995

Wereldblijenkomst van regionale zeevogelgroepen

In 1995 zal de Association Méditerranéenne pour l'Avifaune Marine (Medmaravis) voor de vierde maal een symposium organiseren, waarbij deskundigen en mensen vanuit de hele wereld die zijn geïnteresseerd in de bescherming van de zeevogels rond de Middellandse Zee, elkaar kunnen ontmoeten. Voorgaande symposia over dit onderwerp werden door Medmaravis georganiseerd in 1986, 1989 en 1992. Het symposium dat in Tunesië wordt gehouden, zal de volgende vier thema's behandelen:

- biodiversiteit van kustgebieden in Noord-Afrika
- populatie-ecologie van zeevogels in het westelijke Middellandse-Zeegebied
- populatie-ecologie van zeevogels in het oostelijke deel van de Middellandse Zee en de Zwarte Zee.
- conservatie en beheer van kustzones.

Er wordt ook een dagexcursie naar Tunesië's meest bekende zeevogeleiland Zembra georganiseerd. De coördinatoren van het symposium zijn John G. Walmsley (Medmaravis) en Emet Essetti (Les Amis des Oiseaux, Tunesië). Personen die willen meewerken aan het symposium door het beschikbaar stellen van een geschre-

ven artikel of het houden van een lezing, kunnen contact opnemen met John G. Walmsley, Medmaravis, Boîte Postale 2, F-83470 Saint-Maximin, Frankrijk, telefoon +33-94-594-069, fax +33-94-594-738.

Oproep aan potentiële sponsors

Medmaravis is een Frans-Italiaanse, niet op winst gerichte, wetenschappelijke organisatie, die zich ten doel stelt het onderzoek en bescherming van zeevogels in het Middellandse-Zeegebied te bevorderen. Zij benadrukt voortdurend het belang van de rol van zeevogels voor het ecosysteem. Zeevogels in het Middellandse-Zeegebied broeden langs de laatste paar onbedorven stukjes kust en op de nog niet vervuilde kliffen en eilandjes die er nog zijn. Die plaatsen bieden ook nog een geschikte leefomgeving aan verscheidene soorten endemische soorten van andere dieren en van planten. In sommige van die gebieden kunnen de laatste zeeschildpadden, Visarenden en Monniksrobben nog een plekje vinden om te overleven. De hoofddoelstelling van Medmaravis is op deze natuurlijke toevluchtsoorden de dierenwereld te bestuderen en te beschermen. Naar aanleiding van de Verklaring van Alghero, die tijdens de eerste zeevogelconferentie van Medmaravis werd opgesteld, hebben nu drie voor de natuurbescherming belangrijke eilanden in het gebied, namelijk Columbreten, Filfa en de Noord-Sporaden, een wettelijke bescherming gekregen. Medmaravis spant

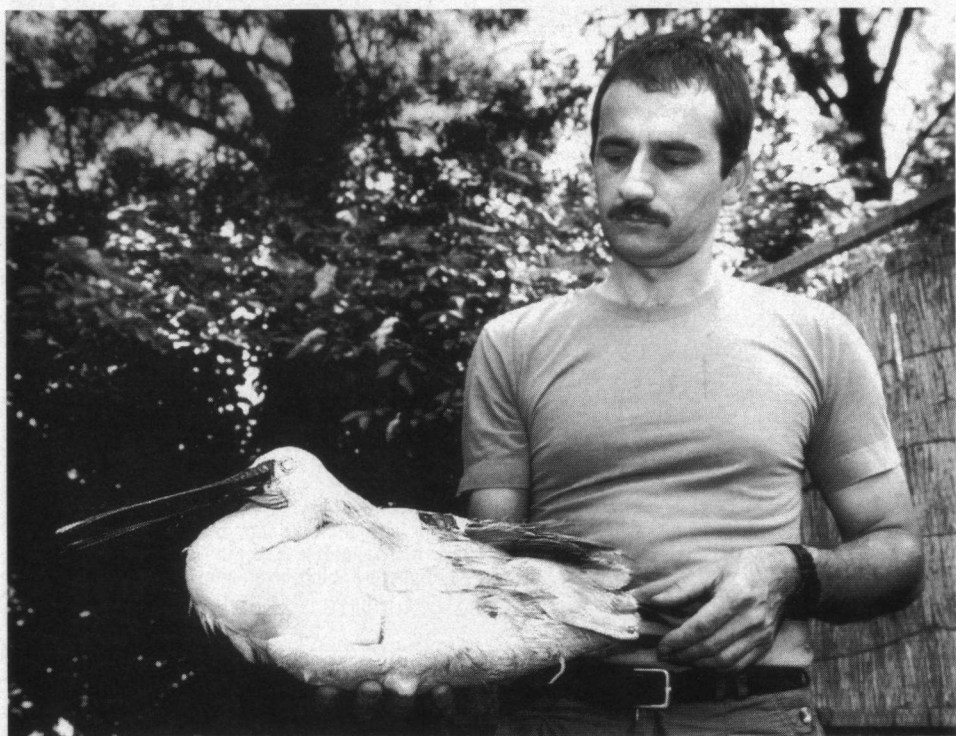
zich nu nog in voor het verkrijgen van een wettelijke basis voor de bescherming van een aantal andere eilanden, namelijk Cabrera, Chafarinas, Dionysiades, Linosa, Gremdi Maddalena en Marretto.

De projecten waaraan Medmaravis werkt kosten zeer veel geld. Door de beperkingen van hun budget kunnen overheden er doorgaans slechts

met zeer veel moeite toe worden overgehaald wetenschappelijke reizen te ondersteunen. Medmaravis doet daarom een beroep op sympathisanten, beheerders van financiële fondsen en het particuliere bedrijfsleven om één van de volgende twaalf projecten financieel te ondersteunen:

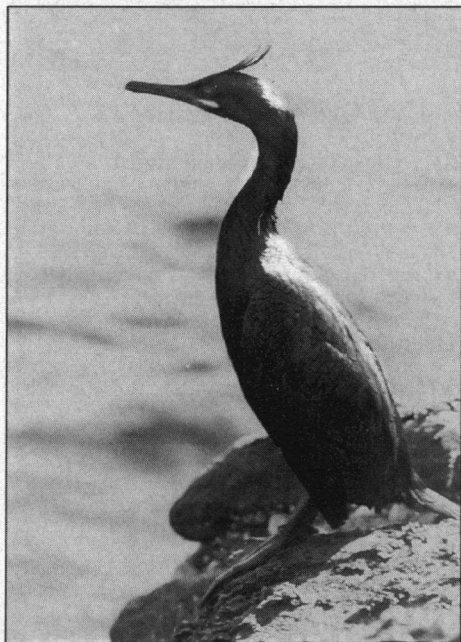
1. Inventarisatie van de belangrijkste zeevogelkolonies
2. Opzetten van een elektronische databank met gegevens over zeevogels van de Middellandse Zee aan de Universiteit van Pavia

Een vogelbeschermers die onbekend wenst te blijven looft / 1000,- aan diegene uit, die bewijzen heeft wie de op de foto afgebeelde Lepelaar heeft geschoten die leiden tot aanhouding en verbalisering van de zeer ernstige overtreding. Daarvoor kan vertrouwelijk contact worden opgenomen met de redactie. Zie ook het bericht hierover in ons vorige nummer, bladzijde 176. Op de foto Erwin van der Werf met de geschoten Lepelaar.

Foto: Freddy Schinkel.

3. Vaststellen van de gevolgen en het meten van de hoeveelheden van vervuulende organochlorines en zware metalen op veertien onderzoeksplaatsen
4. Vaststellen van de gevolgen van lozingen en lekkages van ruwe olie voor de zeevogelpopulatie
5. Het bepalen van een strategie voor het beschermen van habitats van mariene fauna in het Middellandse-Zeegebied
6. Het bestuderen van zeevogels op nog niet onderzochte eilandjes, kliffen en lagunes in het kustgebied
7. Logistieke ondersteuning voor inventarisatiewerk in Griekenland en Turkije
8. Analyse van het dieet van Kuifaalscholvers die broeden in gebieden waar commerciële visvangst plaatsvindt

Onderzoek naar voedsel van Kuifaalscholvers die broeden in gebieden waar commerciële visvangst plaatsvindt.
Foto: Jaap Taapken.

9. Populatiebeheer van de Geelpootmeeuw in het westelijke deel van de Middellandse Zee.
10. Het op een aantal plaatsen in stand houden van een voldoende populatiegrootte van bedreigde dieren die leven in het Middellandse-Zeegebied
11. Publicatie van een informatief boek over zeevogelbiologie en -bescherming in en rond de Middellandse Zee
12. Het maken van een documentaire film over de bescherming van habitats voor dieren in het Middellandse-Zeegebied.

Belang van zeevogels

De bescherming van zeevogels is belangrijk voor de desbetreffende soorten, maar ook voor de mens, omdat zij goede biologische indicato-

ren zijn en als een vroegtijdig waarschuwings-systeem kunnen fungeren tegen het gevaar van een aantal vormen van vervuiling. Sommige soorten zeevogels consumeren voor een deel voedsel dat ook voor de mens geschikt is, en er kan door onderzoek aan deze soorten directe informatie worden verkregen over de risico's van vervuiling voor de mens. Natuurlijk zijn zeevogels ook een onmisbare schakel in het kwetsbare ecologische systeem in en om zeeën en oceanen.

De overlevingskansen van zeevogels in de Middellandse Zee zijn afgenomen tot een kritiek niveau. Zo wordt bijvoorbeeld het voortbestaan van een endemische soort als de Adouin's Meeuw bedreigd door de expansieve Geelpootmeeuw, die de laatste jaren een enorme populatiegroei heeft laten zien. Deze groei is niet te danken aan natuurlijke oorzaken, maar is het gevolg van de overvloedige hoeveelheden huis-houdelijk afval op talloze stortplaatsen. Kuifaalscholvers, die in het gebied van de Middellandse Zee zeldzaam zijn, vallen ten prooi in de netten van vissers. Kolonies van sterns staan in toenemende mate bloot aan versterking door ontwikkelingen ten behoeve van het toerisme langs de kusten. Lozingen uit riolen in lagunes bedreigen de weinige kolonies van onder andere de Dunbekmeeuw.

Medmaravis geeft vier maal per jaar een nieuwsbrief uit. Wie meer wil weten van deze organisatie kan contact opnemen met een van de twee secretariaten. De adressen daarvan zijn: Boîte Postale 2, F-83470 Saint-Maximin, Frankrijk en 96, via S. Satta, I-07041 Alghero, Sardinië, Italië.

Verbetering vitaliteit Nederlandse bos

De vitaliteit van het Nederlandse bos is ten opzichte van 1993 verbeterd. Hierdoor is, na de scherpe terugval van 1992 en het herstel in 1993, het niveau van de periode 1986-1991 weer bereikt. In 1994 is bijna 80% van het bos gekwalificeerd als 'vitaal' of 'minder vitaal', 20,2% van het bos als 'weinig of niet vitaal'. In 1993 waren die percentages 75 en 25. De verbetering geldt niet voor alle boomsoorten. Ten opzichte van 1993 zijn Grove Den, Eik en 'overige loofboomsoorten' verbeterd. Populier en Japanse Lariks gingen achteruit. De overige boomsoorten bleven min of meer gelijk. Over een langere periode gezien vertonen Fijnspar, Douglas, Oostenrijkse en Corsicaanse Den een significant negatieve trend. Dit zijn de belangrijkste conclusies uit het rapport 'De vitaliteit van het Nederlandse bos in 1994', dat op 27 oktober is gepresenteerd. Sinds 1984 wordt door het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij de vitaliteitstoestand van het Nederlandse bos geïnventariseerd. Aan de hand van metingen over de blad- of naaldbezetting en de blad- en naalkleur wordt aandacht geschonken aan de vitaliteitstoestand en de veranderingen hierin. Ook wordt gekeken naar enkele belangrijke oorzaken van die veranderingen.

Verder is ook dit jaar weer gelet op de tendenzen in de vitaliteitsontwikkeling over de periode 1984-1994. Bij Fijnspar, Douglas, Oostenrijkse en Corsicaanse Den en de categorie 'overige naald-

boomsoorten' is over deze elf jaar een significant negatieve trend gevonden. Voor de andere boomsoorten kon geen significante trend worden aangetoond.

In Gelderland en Noord-Brabant en in mindere mate Drenthe trad een verbetering op. De vitaliteit in de andere bosrijke provincies Overijssel, Utrecht en Limburg bleef min of meer gelijk.

Het natte eerste halfjaar heeft de vitaliteit van eik en mogelijk ook van Grove Den en van de categorie 'overige loofboomsoorten' gunstig beïnvloed. Insekten- en schimmelaantastingen kwamen in de meetperiode slechts in geringe mate voor en hadden derhalve weinig invloed op de vitaliteit.

Andere factoren, met name luchtverontreiniging en verdroging, worden bij de landelijke inventarisatie niet meegenomen, maar uit onderzoek blijkt dat ze duidelijk invloed hebben op de bosvitaliteit.

De vitaliteitscijfers van het Nederlandse bos hebben er mede toe bijgedragen dat in december 1993 een 'Overlevingsplan Bos en Natuur' is opgesteld. In 1995 zal voor een aantal maatregelen ter bestrijding van verzuring, vermeting en verdroging 18 miljoen gulden van de overheid beschikbaar zijn. In de periode 1996-2010 is dit jaarlijks 35 miljoen gulden.

P.R. Hilgen (redactie): De vitaliteit van het Nederlandse bos 12. Verslag van de landelijke inventarisatie 1994. Rapport Informatie- en KennisCentrum natuurbeheer, nummer 10, 41 bladzijden (1994).

Nijlganzen bij Bunschoten

Het fietspad langs de Oostdijk vanuit de kom van Spakenburg richting Nijkerk volgend, voorbij de

vuilnisoverslagplaats en net vóór rivier de Laak, komt men in een grote bocht langs een stuk weiland, dat buitendijks ligt. Op dit bewuste weiland wemelt het vaak van allerlei vogels van diverse pluimage. Heel bijzonder waren de Nijlganzen die er in augustus in groten getale rondliepen. In de afgelopen zomer van 1994 is het aantal van de Nijlganzen explosief uitgegroeid van 28 stuks (melding in 'De Bunschoter' augustus 1993) tot 84 exemplaren.

De Nijlganzen komen al verscheidene jaren voor in de polders rondom Bunschoten/Spakenburg, maar algemeen zijn ze pas de laatste jaren. Sindsdien is hun aantal steeds verder uitgebroeid en ze broeden in de polders, voornamelijk in de Arkemheense Polder bij Nijkerk. Er waren zelfs twee nesten op het eilandje onder de hoogspanningsmast in het Nijkerkernauw.

■ Wim Smeets, Bachlaan 111, 3752 HG Bunschoten, 03499 - 83 147.

Zie ook 'De Bunschoter', 10 augustus 1994.

Internationale correspondentie voor jongeren

Natuurbescherming per luchtpost

In november 1994 zal de Engelse vogelbeschermingsorganisatie Royal Society for the Protection of Birds (RSPB), in samenwerking met Bird-Life International, van start gaan met het opzetten van 'Par Avian', een programma voor het uitwisselen van informatie over natuur- en milieubescherming via een netwerk van correspondentievrienden en -vriendinnen.

Het programma is vooral gericht op jongeren van acht tot achttien jaar, die belangstelling hebben

Bij Bunschoten breiden de Nijlganzen zich explosief uit, augustus 1994.

Foto: Wim Smeets.

Brilduikers duiken groepsgewijs naar voedsel en wervelen allerlei voedsel naar het wateroppervlak.
Foto: Gerard de Hoog.

voor natuur- en milieuvraagstukken en daarover graag met andere jongeren uit landen verspreid over de hele wereld zouden willen corresponderen. Om zoveel mogelijk mensen te kunnen bereiken, heeft de RSPB een beroep gedaan op diverse natuur- en milieubeschermingsorganisaties om aan het programma mee te werken en er bekendheid aan te geven onder de aangesloten leden of deelnemers.

Het is de bedoeling dat de gegevens van de deelnemers, zoals de adressen en onderwerpen waarvoor men belangstelling heeft, worden opgeslagen in een computerbestand. Deze gegevens worden verzameld met behulp van vragenformulieren die kunnen worden aangevraagd op onderstaand adres. Aan de hand van de wensen van de deelnemers zal men zoeken naar een correspondentievriend of -vriendin met ongeveer gelijke leeftijd en interesse. Nadat de organisatie de naam en het adres van een contactpersoon heeft toegestuurd, kan een deelnemer zelf direct gaan corresponderen. Het is de bedoeling dat deze correspondentie rechtstreeks gaat, dus niet via de organisatie. Vanzelfsprekend zullen de opgeslagen gegevens van de deelnemers vertrouwelijk worden behandeld.

Als u belangstelling hebt om mee te doen aan dit project of meer informatie wilt hebben, dan kunt u schrijven of bellen naar de coördinator voor het project 'Par Avian' van de RSPB, op onderstaand adres.

■ Julian Hughes, RSPB Youth Unit, The Lodge, Sandy, Beds. SG19 2DL, Groot-Brittannië, +44-1767-680-551.

Brilduikers en Kokmeeuwen

In de eerste twee nummers van de huidige jaargang (42) van Het Vogeljaar vinden wij onder de noemer 'Korte mededelingen' twee korte bijdragen over het gecombineerd voedselzoeken van Brilduikers en Kokmeeuwen. Brilduikers duiken groepsgewijs naar voedsel en wervelen al doende voedseldeeltjes en kleine diertjes naar het wateroppervlak, die daar door Kokmeeuwen worden genuttigd. De Kokmeeuwen zorgen er

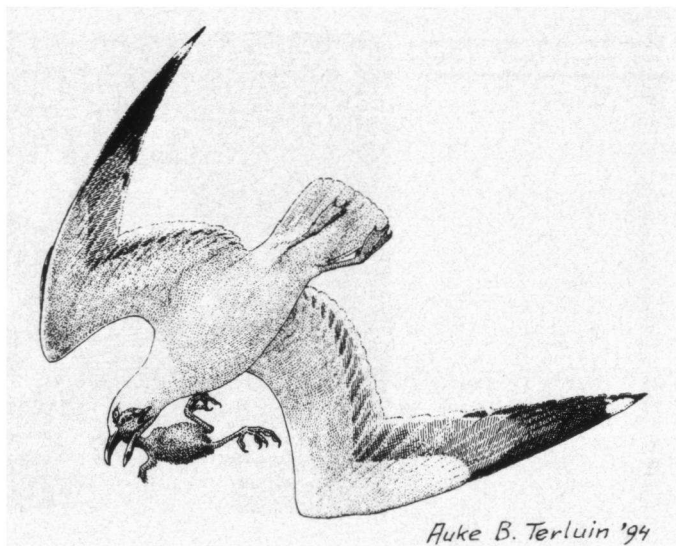
nauwgezet voor dicht bij en tussen de voedselzoekende Brilduikers te blijven en vertonen alert gedrag. De aanwezigheid van de Kokmeeuwen laat de Brilduikers onverschillig.

Jan H. Beijer (Amsterdam) zag dit gedrag op 19 november 1993 in de Zuiderhaven bij Den Oever, Wim en Elly Schumm (Zwijndrecht) constateerden het eerder, in de winter 1991-1992 bij de Philipsdam.

Bij lezing van beide berichten herinnerde ik mij een stukje uit een vroegere jaargang van Het Vogeljaar over het zelfde onderwerp en heb dat opgezocht. Het blijkt een vrij uitvoerig beschreven situatie- en gedragswaarneming te betreffen van de hand van dr. ir. E. van Roon (Wageningen): Kokmeeuwen profiteren van Brilduikers (Het Vogeljaar 33 (6) 1985, bladzijde 295), eveneens geplaatst onder 'Korte mededelingen'. De schrijver behandelt, in kort bestek maar zeer beeldend, onder meer de aantalsverhoudingen tussen Brilduikers en Kokmeeuwen, de groepsgrootte, het vormen, de snelheid van verplaatsen en het uit-eenvallen van een groep, de duikfrequentie en -tijd, alsmede de onderlinge bemoeienis der beide soorten.

Opvallend is dat, blijkens voornoemde mededelingen, de voedselzoek-combinatie van de Kokmeeuw met juist de Brilduiker zo in het oog springt. De Brilduiker lijkt in dezen immers niet de enige of meest waarschijnlijke partij voor de Kokmeeuw. Meer algemeen voorkomende, duikende watervogelsoorten lijken meer voor de hand liggend, maar worden wellicht minder aandachtig bekeken en/of zien er in combinatie met Kokmeeuwen minder spectaculair uit. Op de Zevenhuizerplas (tussen Zevenhuizen en Rotterdam), waar Brilduikers slechts zelden worden gezien, heb ik het profiteergedrag van Kokmeeuwen ook geconstateerd in combinatie met Futen, Kuifeenden, Meerkooten en Krooneenden. De Zevenhuizerplas is grotendeels ondiep en bevat zeer helder water. De Fuut werd tijdens zijn duik door de Kokmeeuw nagekeken en nagezwommen; in dit geval ging het de Kokmeeuw wellicht toch om het stelen van de eventuele vis (klepto-

Op 29 mei 1994 vond te Rotterdam-Schiebroek een klein drama plaats.
Tekening: Auke B. Terluin.

parasitisme). De Kuifeenden doen wat Brilduikers doen en Meerkoeten zowel als Krooneenden halen graag het in overvloed aanwezige fonteinkruid naar boven (met al het eetbare dat daaraan vastzit of ertussen schuilt). Alleen de Meerkoeten heb ik een enkele maal dreigend of geïrriteerd zien reageren op een al te opdringerige Kokmeeuw.

■ Auke B. Terluin, Azaleastraat 20 a, 3051 TG Rotterdam, 010 - 4 182 686.

Klein drama: Kleine Mantelmeeuw eet kleine Meerkoet

Mijn kleine zoon Geert en ik wandelden in de middag van 29 mei 1994 op het terrein van kinderboerderij 'De Wilgenhof' te Rotterdam-Schiebroek, toen wij achter ons, en snel naderend, het alarmerende gepiep van een klein dier in nood hoorden. Op- en omkijkend zagen wij een volwassen Kleine Mantelmeeuw, met een hevig spartelend en roepend meerkoetkuiken in de snavel, laag over onze hoofden scheren. Vrijwel meteen gevolgd door nog drie meeuwen van de zelfde soort. De meeuw die de prooi vasthield, dook met een scherpe bocht achter de rietkraag, enkele tientallen meters bij ons vandaan, naar het water van de Bergse Achterplas, daarbij weer onmiddellijk gevolgd door de andere drie. Ruziënd gekrijs en geplons van water hoorden wij van achter het riet opstijgen. Toen ik dertig seconden later bij het water arriveerde, gingen de vier Kleine Mantelmeeuwen net weer op de wieden. Van het meerkoetjong geen spoor.

Nu is bij ons in de stad het aantal overzomerende Kleine Mantelmeeuwen de laatste jaren enorm gestegen. Het verlies van geschikte broedterreinen in de kuststrook, onder meer door de komst van Vossen aldaar, schijnt hier debet aan te zijn. Daar de 's zomers in de stad verblijvende adulte Kleine Mantelmeeuwen niet deelnemen aan het voortplantingsproces, is het

verschijnsel naar verwachting van tijdelijke aard. Vooral op plaatsen waar de bevolking gewoon is 'de eendjes te voeren', kan intussen de kleine mantelmeeuwendichtheid grote hoogten bereiken. Zo telde ik er begin juli 1994 in de Heemraadssingel meer dan zeventig bij elkaar. Andere bekende plaatsen als de Rotte langs de Zaagmolenkade en de Noordsingel herbergen er eveneens vele tientallen. De Kleine Mantelmeeuwen treffen wij ook verspreid over de stad aan, steeds op zoek naar voedsel. Zij blijven de gehele zomer in het stedelijke milieu; in de nazomer komen er wat juvenielen bij. De voorheen talrijker voorkomende Zilvermeeuw is hier intussen zwaar in de minderheid geraakt.

Dat een dergelijke 'invasie' voor andere vogelsoorten niet zonder gevolgen kan blijven, laat zich raden. De grote meeuwen eten immers niet alleen oud brood! Hun verblijf in de stad valt samen met het broedseizoen van stadseend, Meerkoet, Waterhoen en Fuut, waarvan zij de jongste kuikens bij gelegenheid zeker niet versmaden. Of en in welke mate de aanwezigheid van (veel) Kleine Mantelmeeuwen invloed heeft op de stand van stads-watervogels, is zonder diepgaand onderzoek niet vast te stellen. Er mag worden verwacht dat er ten minste enige negatieve invloed van uit zal gaan.

Van de stedelijke watervogels is juist de Meerkoet de soort die zijn jongen het felst verdedigt tegen aanvallers. Het te pakken krijgen van een meerkoetkuiken zal voor de Kleine Mantelmeeuw daarom niet eenvoudig zijn. Een snel uitgevoerde, individuele overrompelingsactie ofwel het met een overmacht in de aanval gaan, waardoor de meerkoetouders in verwarring worden gebracht, lijken tactieken met de grootste kans op succes. Tot beide is de Kleine Mantelmeeuw alleen of groepsgewijs in staat. In het hier beschreven geval met fataal gevolg voor de kleine Meerkoet.

■ Auke B. Terluin, Azaleastraat 20 a, 3051 TG Rotterdam, 010 - 4 182 686.

221 gebieden cruciaal voor behoud van biodiversiteit

BirdLife International en Vogelbescherming Nederland zijn bijzonder verheugd over de toekenning van de Amsterdamse Prijs voor het Milieu aan BirdLife voor wereldwijd onderzoek dat heeft geleid tot de identificatie van die gebieden die cruciaal zijn voor het behoud van de biodiversiteit op aarde. Dr. Colin Bibby, Conservation Director bij BirdLife International, heeft de prijs op 30 september 1994 in ontvangst genomen.

Dat de verscheidenheid aan levensvormen met een ongelooflijke snelheid verdwijnt, is velen inmiddels bekend. Maar hoe deze biodiversiteit op aarde in stand kan worden gehouden, is een complex probleem. Het onderzoek 'Putting Biodiversity on the Map' van BirdLife vormt een essentiële bijdrage aan de oplossing van dit wereldwijde vraagstuk.

Vogels vormden het uitgangspunt en zij bleken goede indicatoren te zijn voor gebieden die van belang zijn voor een grote verscheidenheid aan unieke levensvormen. Gebieden waar unieke vogelsoorten voorkomen blijken namelijk ook van belang te zijn voor unieke plantesoorten en andere diersoorten.

Het ging in het onderzoek dus om de unieke soorten, dat wil zeggen, soorten die maar een beperkt verspreidingsgebied hebben. Het gaat dan om gebieden met een oppervlakte van minder dan 50.000 km² (ongeveer even groot als Denemarken). Van de ruim 9000 vogelsoorten die

op aarde leven, komen er 2600 in een dergelijk klein gebied voor, ongeveer de helft op eilanden en de andere helft op het vaste land. Uiteindelijk konden 221 gebieden op aarde worden bestempeld als endemische vogelgebieden. In deze gebieden bevindt zich:

- meer dan 95% van alle vogels met een beperkt verspreidingsgebied
- ruim 25% van alle op aarde voorkomende vogelsoorten
- 75% van alle op wereldschaal bedreigde vogelsoorten.

In totaal beslaan de 221 gebieden 5% van het hele aardoppervlak. Maar deze 5% is wel van eminent belang vanuit beschermingsoogpunt. De vernietiging van deze gebieden zou betekenen dat veel bijzondere flora- en fauna voorgoed verdwijnt.

Maar als wij er in slagen om deze 221 gebieden veilig te stellen, dan zou dat een fundamentele bijdrage zijn aan de instandhouding van de biodiversiteit op aarde. Dat de situatie urgent is, blijkt uit het feit dat 92% van deze gebieden op geen enkele manier is beschermd.

Ruim driekwart van de gebieden die van belang zijn voor het behoud van biodiversiteit ligt in de tropen: 55 in Zuid-Amerika, 30 op de Pacificse eilanden, 27 in Azië, 25 in Indonesië en op de Filipijnen en 20 in Centraal-Amerika. In Europa zijn een gebied in de Kaukasus en op Cyprus van belang.

Dr. Colin Bibby: 'De endemische vogelgebieden

ZKH Prins Claus der Nederlanden reikt tijdens de bijzondere zitting van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen de Dr. H.P. Heinekenprijs en de Amsterdamse Prijzen voor de Kunst, de Geneeskunde, de Historische Wetenschap en het Milieu uit. Van links naar rechts ZKH Prins Claus, dr. Colin J. Bibby, professor Peter L. Brown, professor Luc Montagnier, Matthijs Röling en professor Michael J. Berridge.

Foto: Capital Press.

zijn zonder meer van buitengewoon belang voor de bescherming van de biologische verscheidenheid op aarde. Wij zijn bijzonder verheugd dat de betekenis van het biodiversiteitsproject met de toekenning van de Amsterdamse Prijs is erkend: het onderstreept niet alleen het belang, maar het maakt het voor ons ook mogelijk om het werk voort te zetten en regeringen en overheden over de hele wereld op de hoogte te stellen van de resultaten en beschermingsactiviteiten voor deze gebieden te stimuleren'.

Zie ook Het Vogeljaar 42 (2): 78.

BirdLife International is een wereldwijd netwerk van vogelbeschermingsorganisaties. BirdLife wordt in meer dan honderd landen vertegenwoordigd en heeft hoofdkantoren in Cambridge (GB), Washington (USA), Quito (Ecuador), Bogor (Indonesië) en Brussel (België).

Een verkorte versie van het rapport 'Putting biodiversity on the map' is beperkt beschikbaar bij Vogelbescherming Nederland en kan besteld worden via telefoonnummer 03404 - 37 700.

Botsingen van vogels met vliegtuigen

Door botsingen van vliegtuigen met vogels ontstond in 1993 alleen al in Duitsland een materiële schade van 30 miljoen Duitse marken. Dit werd bekend gemaakt op de conferentie 'Vogelschlag im Luftverkehr', waar ongeveer honderd piloten en vakmensen begin september 1994 in Wenen bij elkaar kwamen. De grootste vijanden van de jets zijn de meeuwen, die bij vier van de tien ongelukken zijn betrokken, daarna volgen Kieviten en zwaluwen.

De vliegvelden met de meeste zwermen vogels zijn Manchester, Bangkok, Delhi, Karachi en Nairobi.

Om het aantal botsingen, gemiddeld negen bij 20.000 vliegbewegingen, te verminderen, zullen vuilnisbelten, velden en kunstmatige gewassen die als voedselgebieden van vogels gelden, worden verwijderd.

Internationaal stootvogelnieuws IV

Ruim een jaar lag er tussen het verschijnen van Newsletter nummer 18 en de komst van nummers 19/20 van de WWGBP (World Working Group on Birds of Prey & Owls). Geenszins heeft dit uit te staan met een afnemende vitaliteit van de organisatie maar eerder met het feit dat de beide drijvende krachten, de Duitse voorzitter dr. Bernd-U. Meyburg en de Britse secretaris Robin D. Chancellor veelal op privétijd aangewezen zijn om het bewind over de WWGBP te voeren. Voorts had men de handen vol om de bijdragen te bundelen van de uiterst succesvolle, in mei 1992 in Berlijn gehouden vierde wereldconferentie van de WWGBP. Dit ruim 800 bladzijden tellende boekwerk 'Raptor Conservation Today' kwam zomer 1994 uit, twee jaar nadat het door ruim 500 deelnemers bijgewoonde congres plaatsvond. Een niet geringe prestatie. Degeen die zich interesseert voor stootvogels en hun bescherming, zal moeilijk om 'Raptor Conservation Today' heen kunnen; het boek kost £ 30,-.

Maar dan nu de WWGBP Nieuwsbrief nummer 19/20 waarin, zoals gebruikelijk, veel interes-

sants valt te lezen. Een greep: nadat men in januari 1988 de uitgestorven gewaande Madagascarslangarend waarnam, vond bij toeval, in januari 1994 een vangst plaats. De vogel werd gefotografeerd en gemeten waarna hij, voorzien van een zendertje, weer werd losgelaten.

De Stellers Zeearend van Noordost-Azië blijft bezighouden. Naar aanleiding van zijn kleine wereldpopulatie en het vermoeden dat, zoals overigens bij veel stootvogelsoorten, de mortaliteit onder recent uitgevlogen jongen groot moet zijn, vindt steeds meer onderzoek aan de soort plaats. In augustus 1992 werd een nestjong langs de Bormotinarivier voorzien van een satelliet transmitter. Het was mogelijk de vogel te volgen tot 30 november toen hij inmiddels 1360 kilometer zuidwaarts was getrokken; er waren redenen aan te nemen dat de jonge Stellers Zeearend toen omkwam. Het aantal langs de oostkust van het Japanse eiland Hokkaido overwinterende Stellers Zeearenden is vergeleken met de periode 1985-1987 de laatste jaren aanmerkelijk teruggelopen.

Hoeveel stootvogels en uilen zullen jaarlijks aan de natuur worden onttrokken ten behoeve van dierentuinen en (stoot)vogelparken? Op de foto Sneeuwulien in Blijdorp-Zoo. Foto: G.L. Ouweneel.

Bezighouden blijft ook de Grauwe Kiekendief. In deze Nieuwsbrief staat het vervolg van een verslag over de in juli 1993 in Kiel gehouden internationale conferentie over deze soort. In Polen en Hongarije neemt de Grauwe Kiekendief (weer) wat toe. Met circa 2000 paren waarvan 50% in Extremadura blijft Spanje de meeste Grauwe Kiekendieven herbergen, circa 95% broedt op graanakkers. Een campagne komt op gang de boeren te bewegen rond legfels tarwe ongeogst te laten. Maar zowel in Spanje als in

Overwinterende Steller's Zeearenden langs de oostkust van Hokkaido, links een afvliegende Zeearend, februari 1988.

Foto: G.L. Ouweneel.

Portugal zijn vogelbeschermers benauwd dat in het kader van EU-maatregelen het tarwe-areaal zal afnemen. Wederom werd bezorgdheid geuit over de Steppenkiekendief waarvan de wereldpopulatie niet meer dan 20.000 paren zou tellen. Vervolgens valt van een alarmerend rapport kennis te nemen hoe het uiteenvallen van de Sovjet-Unie het illegaal gerommel met stootvogels in de hand heeft gewerkt, zowel voor zoo's als voor allerlei parkjes en particulieren. Zomer 1992 kon aan de grens tussen Slowakije en Oostenrijk een zending worden onderschept van elf jonge Keizerarenden, afkomstig uit Kazachstan en bestemd voor Duitsland, een natie met een aanhoudend suspecte reputatie als het gaat om stootvogels. Russische onderzoekers stelden vast dat de laatste jaren in de voormalige Sovjet-Unie gelegen zoo's het aantal gehouden Keizerarenden sterk steeg, altijd door toevoeging van jonge vogels, die ongetwijfeld waren weggenomen uit nesten. Het zou best eens interessant zijn te onderzoeken welke tol zoo's en stootvogelparkjes heffen van de wilde avifauna om de kooien en volières bevolkt te houden.

Een uitvoerig rapport over de situatie in Polen stemt overeen met de eerder in Berlijn gevestigde indruk dat de Polen bijzondere positief met hun stootvogels bezig zijn. De Schreeuwarder doet het goed met inmiddels circa 1500 paren. Zo ook de Zeearend waarvan de populatie tot 250 paren is opgelopen; alleen al in de Oderdelta werden in januari 1993 150 Zeearenden geteld (De Jonge). Van de Bastaardarend telde men over 1990-1993 slechts negen paren en gelet op de overmatige en soms onverantwoordelijke be-

langstelling van (Westerse) vogelaars ging men tot speciale nestbewaking over. Ook de Bulgaren zijn opvallend met hun stootvogels in de weer. Er bestaat een vermoeden dat de Eleonora's Valk in het land broedt. Van de Monniksgier is dat inmiddels zeker; ongetwijfeld mede dank zij de introductie van gierenrestaurants bracht deze soort voor het eerst sinds circa 1950 succesvol jongen groot.

Heel wat conferenties staan op het programma. In april 1995 zal in Badajoz, Spanje, een conferentie over holarctische stootvogels worden gehouden. Vervolgens staat op het programma een symposium over de Europese slechtvalksituatie, te houden in Polen. Op Mallorca werd in september 1994 het zesde congres over stootvogels in het mediterrane gebied gehouden.

Belangstellenden voor de World Working Group on Birds of Prey & Owls kunnen zich wenden tot R.D. Chancellor, 15b Bolton Gardens, London SW5 OAL, UK-England.

'Raptor Conservation Today' is te bestellen door een eurocheque van £ 30.00 (of in bankbiljetten) te zenden aan WWGBP, 15b Bolton Gardens, London SW5 OAL, United Kingdom onder vermelding van het gewenste. De prijs is inclusief verzendkosten.

GLO.

Experiment met braakliggende gronden

Zestig akkerbouwers kunnen in 1995 gaan deelnemen aan een experiment met 'natuurbraak': het ontwikkelen van natuur- en milieuwaarden op braakgelegde gronden. Doel van het project is het opdoen van ervaring met deze vorm van

natuurvriendelijk boeren en het demonstreren van de mogelijkheden ervan. De deelnemende akkerbouwers ontvangen behalve de Europese braakpremie óók een vergoeding op basis van gemaakte extra kosten.

In het experiment worden twee verschillende beheerpakketten beproefd, namelijk een beheer dat is gericht op bloemzoekende insecten, stootvogels en beschutting voor zoogdieren en een op akkerkruiden gericht beheer. Beide pakketten worden toegepast bij zowel roulerende als vaste braak (vijf jaar op het zelfde perceel).

Het experiment zal plaatsvinden in negen nog nader te bepalen gebieden, verspreid over het hele land. Er wordt gedacht aan zes gebieden voor roulerende braak en drie voor vaste braak. In totaal zal het gaan om circa 360 ha braakgelegde grond.

Dit jaar ontving Nederland in beginsel toestemming van de Europese Unie voor een natuurbraakregeling, waarbij akkerbouwers een nationale aanvulling ontvangen op de Europese braakvergoeding. Die regeling komt er vooralsnog niet, ten gevolge van de krappe overheidsmiddelen.

Het demonstratie-experiment moet nog worden goedgekeurd door de Europese Commissie.

Spaanse Natuurfotografenvereniging opgericht

In 1994 is in Spanje een natuurfotografenvereniging opgericht, de Asociación Española de Fotó-

grafos de Naturaleza. De kosten van het lidmaatschap bedragen 15.000 Spaanse pesetas per jaar.

Nadere inlichtingen zijn verkrijgbaar bij de Asociación Española de Fotógrafos de Naturaleza (APDO), De Correos, EP-28320 Pinto (Madrid), Spanje.

Contactdag 21 januari 1995 van Limburgse Koepel voor Natuurstudie

Op zaterdag 21 januari 1995 organiseert het Provinciaal Natuurcentrum, afdeling 2: natuuronderzoek en natuursensibilisering in samenwerking met de vakgroep Biologie van het Limburgse Universitair Centrum de vierde contactdag van de Belgisch Limburgse Koepel voor Natuurstudie (LIKONA) in het Limburgs Universitair Centrum (LUC) te Diepenbeek, België.

LIKONA is een samenwerkingsverband van een aantal werkgroepen (Limburgse Plantenwerkgroep, 'Mycolim' de paddenstoelwerkgroep, de Provinciale Vogelwerkgroep, de Herpetologische

Werkgroep, de Vleermuizenwerkgroep, de Dasenwerkgroep, de Werkgroep Ongewervelden, de Werkgroep Vissen en de Werkgroep Geologie) die actief zijn op het gebied van inventariseren, verzamelen van veldgegevens en het voeren van acties. Op deze contactdag is het de bedoeling dat alle mensen die de Limburgse natuur onderzoeken of zich hiervoor interesseren, bij elkaar te brengen.

Vanaf 9.30 uur kan men zich op die dag laten inschrijven. Na een plenaire zitting om 10.00 uur vergaderen om 10.15 uur de werkgroepen apart. In de ruime hal van het Limburgs Universitair Centrum stellen alle werkgroepen zich voor door middel van een poster, een informatiestand of workshop en kunnen geïnteresseerden daar terecht met hun vragen.

Tijdens de middagpauze worden door verschillende instanties boekenstands verzorgd. Het Provinciaal Natuurcentrum (PNC) stelt de beschikbare en recent ontwikkelde uitleenbare veldstudiematerialen voor en men kan kennismaken met de stand van zaken rond de ondersteuningsovereenkomsten, inventarisatiesystemen en dergelijke. Ook zullen de LIKONA-publikaties worden verkocht. Een 'must' voor natuurliefhebbers die op de hoogte willen blijven van de recente ontwikkelingen met betrekking tot de Belgisch Limburgse natuur. Indien men het Jaarboek 1993 reeds vooraf wil bestellen, kan men hiervoor terecht bij het Provinciaal Natuurcentrum (kostprijs Bfr. 400, of samen met het Jaarboek 1991 & 1992: Bfr. 1000). Ook de Limburgse Plantenatlas en de recent verschenen Broedvogelatlas (zie Het Vogeljaar 42 (2): 88 en (4): 187) zullen te koop worden aangeboden.

's Middags worden voordrachten gegeven over recent wetenschappelijk onderzoek in Belgisch Limburg.

Willy Vanlook zal spreken over zijn jarenlange ervaring en betrokkenheid bij de Vallei van de Zwarte Beek en de effecten van het daar gevoerde beheer belichten.

Luc Crèvecoeur vertelt over tien jaar onderzoek naar wespen en vliegen langs de Bosbeek en Eddy Dupae over zijn inventarisaties van Patrijzen in ruilverkavelingsgebieden in Belgisch Zuid-Limburg en de toepassing van een theoretisch populatiemodel op die gegevens. Konjev Desender zijn verhaal gaat over een onderzoek van verscheidene oevers van de Grensmaas en stelde daarbij zeldzame of bijna uitgestorven loopkevers vast met een merkwaardige ecologie. Paul Van Sanden en Hubert Lehaen zullen een overzicht geven van de resultaten van het vogelringonderzoek in Belgisch Limburg.

Iedereen die is geïnteresseerd in deze contactdag, is van harte welkom. Ook vanuit Nederland. De deelname is gratis, maar inschrijving is gewenst. Indien men een warme maaltijd wenst, dient men door Bfr. 200 te storten vóór 15 januari 1995 op rekeningnummer 000-0400447-31 van het Provinciaal Natuurcentrum, Zuivelmarkt 33, B-3500 Hasselt, België, 011 - 210 266, te reserveren met de vermelding 'Contactdag 1995'.

Voor inlichtingen en inschrijvingen kunt u tijdens de kantooruren terecht bij het Provinciaal Natuurcentrum, Afdeling 2: Natuuronderzoek en Natuursensibilisering te Hasselt (zie adres hierboven).